

Sygn. akt II UZ 23/15

POSTANOWIENIE

Dnia 15 października 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Beata Gudowska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Halina Kiriło

SSN Dawid Miąsik

w sprawie z wniosku T. R.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W.
o rentę z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 15 października 2015 r.,
zażalenia wnioskodawcy na postanowienie Sądu Apelacyjnego
z dnia 20 marca 2015 r.,

uchyla zaskarżone postanowienie.

UZASADNIENIE

W odwołaniu od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w W. z dnia 15 maja 2012 r. T. R. wniósł o przyznanie renty odpowiadającej całkowitej niezdolności do pracy jako kontynuację prawa po jego ustaniu w dniu 31 marca 2012 r. Sąd Okręgowy w W., zmieniając wyrokiem z dnia 2 grudnia 2013 r. zaskarżoną decyzję, przyznał rentę z tytułu całkowitej niezdolności do pracy od dnia 23 września 2013 r. do dnia 22 września 2016 r., bez oddalenia odwołania w pozostałym zakresie.

Postanowieniem z dnia 20 marca 2015 r. Sąd Apelacyjny odrzucił apelację, w której ubezpieczony podtrzymał wniosek co do zakresu żądanych świadczeń. Odwołując się do poczynionych ustaleń, stwierdził, że całkowita niezdolność do

pracy została ustalona na podstawie opinii biegłego sądowego od dnia 24 września 2013 r. (od daty badania), a skoro Sąd pierwszej instancji nie odniósł się do żądania o ustalenie początkowej daty prawa do świadczenia na dzień 1 kwietnia 2012 r., apelacja została skierowana przeciwko orzeczeniu nieistniejącemu.

W zażaleniu T. R. zarzucił naruszenie art. 370 i 373 k.p.c., podnosząc, że wyrok Sądu pierwszej instancji zawiera rozstrzygnięcie co do wszystkich koniecznych elementów ustalenia prawa - rodzaju renty, stopnia niezdolności do pracy i okresu trwania prawa orzeka więc o uwzględnieniu odwołania w całości, z tym tylko, że data ustalenia prawa, została przyjęta wadliwie i ta wada powinna być naprawiona w drodze zaskarżenia wyroku.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych sąd nie orzeka o wniosku zgłoszonym do organu rentowego, lecz o zasadności odwołania od decyzji tego organu. O prawie objętym żądaniem, sąd ubezpieczeń społecznych rozstrzyga przez oddalenie odwołania lub jego uwzględnienie i wydanie orzeczenia co do istoty sprawy (art. 477¹⁴ k.p.c.). Orzeczenie co do istoty sprawy, o którym mowa w art. 477¹² § 2 k.p.c., polega na sformułowaniu sentencji wyroku w taki sposób, aby zastępowała decyzję organu rentowego (por. art. 477¹⁴ k.p.c. oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 1999 r., II UZ 52/99, OSNAPiUS 2000 nr 15, poz. 601, z dnia 27 lipca 2005 r., III UZ 12/05, niepubl. oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2014 r., III UK 137/13, OSNP 2015 nr 8, poz. 113).

W literaturze i orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się na ogół, że wyrok jest niepełny, jeżeli sąd nie odniósł się do przedmiotu procesu określonego treścią żądania i jego podstawą faktyczną, nieobejmujący zatem wszystkiego tego, co stanowiło przedmiot rozpoznania. Taki wyrok nie może być w tym zakresie zaskarżony, gdyż nie jest błędny, lecz niekompletny, jednak kwestia, czy w orzeczeniu powinno znaleźć się wyrzeczenie co do oddalenia (odmowy) przyznania prawa w zakresie żądanym w odwołaniu, nie była traktowana jednolicie. Jeszcze przy stosowaniu przepisów ustawy z dnia 28 lipca 1939 r. – Prawo o sądach ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 1961 r. Nr 41, poz. 215 ze zm.) zarysowały się

przeciwstawne poglądy. Zgodnie z jednym, odpowiednie stosowanie przepisów kodeksu postępowania cywilnego do postępowania przed okręgowymi sądami pracy i ubezpieczeń społecznych wskazuje, że gdy sąd ubezpieczeń społecznych nie orzekł o całości żądania strony, albo nie zamieścił w wyroku dodatkowego orzeczenia, które powinien zamieścić z urzędu, stronie przysługuje uprawnienie do złożenia wniosku o uzupełnienie wyroku na podstawie art. 351 k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 listopada 1982 r., II URN 144/82, OSPiKA 1984 nr 1, poz. 17 z aprob. glosą S. Dalki i J. Rodziewicza). W myśl innego poglądu, gdy prawidłowo ustalony stan faktyczny wskazuje, że uprawnionemu przysługuje świadczenie wyższe, a organ rentowy lub organ odwoławczy przyznał świadczenie niższe, nie oddalając dalszego roszczenia, to w takim orzeczeniu (decyzji) *implicite* zawarta jest odmowa świadczenia wyższego; w związku z tym dopuszczalne jest zaskarżenie wyroku w części dotyczącej takiej odmowy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 września 1982 r., II URN 136/82, OSPiKA 1984 nr 1, poz. 18 z kryt. glosą S. Dalki i J. Rodziewicza).

W późniejszych orzeczeniach były równolegle prezentowane obydwa stanowiska, w zasadzie zależnie od przedmiotu żądania. Sąd Najwyższy wskazywał na konieczność uzupełnienia wyroku w sprawie o przyznanie renty stałej (por. postanowienie z dnia 16 października 2007 r., I UK 200/07, niepubl.), w sprawach o zastosowania wyższego wskaźnika wysokości podstawy wymiaru (por. postanowienia z dnia 4 lutego 2011 r., I UZ 174/10, niepubl. oraz z dnia 14 stycznia 2015 r., II UZ 60/14, niepubl.), w sprawach o objęcie ubezpieczeniem społecznym (por. postanowienie z dnia 14 kwietnia 2011 r., II UZ 7/11, niepubl.) oraz w braku rozstrzygnięcia w przedmiocie odpowiedzialności organu rentowego odnośnie do nieustalenia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 2010 r., II UK 330/09, niepubl.).

Ze względu na różnorodne stany faktyczne i roszczenia, nie można twierdzić o rozbieżności poglądów, choć w sprawach – jak niniejsza – o ustalenie początkowej daty przyznania prawa do renty, Sąd Najwyższy podkreślił, że sentencja wyroku powinna zawierać tak zredagowane rozstrzygnięcie sądu co do żądania stron, aby na jej podstawie było możliwe określenie zakresu powagi rzeczy

osądzonej oraz skutków orzeczenia bez uciekania się do treści jego uzasadnienia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 lipca 2005 r., III UZ 12/05, niepubl.). Jednocześnie dopuszczał jednak możliwość złożenia apelacji od wyroku zmieniającego decyzję organu rentowego i niezawierającego orzeczenia o oddaleniu odwołania dotyczącego przyznania renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy lub renty stałej, i podobnie – co do daty przyznania prawa, argumentując, że chociaż treść żądania dotyczącego daty początkowej prawa do renty można wyinterpretować z treści wniosku, co mogłoby uzasadniać częściowe oddalenie odwołania, to ewentualne wady w zakresie tego elementu wyroku należy traktować tak samo jak błędy co do rodzaju renty lub okresu jej trwania, w kwestiach niewymaganych określenia we wniosku (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2008 r., III UZ 17/07, OSNP 2009 nr 7-8, poz. 110). Ten właśnie pogląd został powtórzony w orzeczeniach, w których Sąd Najwyższy przyjmował dopuszczalność zaskarżenia wyroku niezawierającego orzeczenia o oddaleniu odwołania w sprawie o przyznanie renty okresowej w miejsce żądanej renty stałej (por. postanowienie z dnia 13 listopada 2014 r., I UZ 21/14, niepubl.), w sprawie o stwierdzenie umiarkowanego stopnia niepełnosprawności do określonej daty (postanowienie z dnia 22 sierpnia 2008 r., I UZ 83/12, niepubl.), a także o składkach na ubezpieczenie wypadkowe w określonej wysokości bez orzeczenia pozytywnie lub negatywnie o pozostałej kwocie składek (postanowienie z dnia 5 sierpnia 2011 r., III UZ 17/11, niepubl.).

Należy zgodzić się z poglądem uznającym za pełne orzeczenie w przedmiocie przyznania renty okresowej, w miejsce żądanej renty stałej lub renty z tytułu częściowej, w miejsce wnioskowanej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, rozstrzyga ono bowiem o całości żądania na zasadzie antynomii – jeżeli renta okresowa, to nie stała itp. Pogląd ten z powodzeniem może być ekstrapolowany na orzeczenie w przedmiocie ustalenia daty początkowej prawa, gdy jest ona ustalona na okres późniejszy od wnioskowanego w odwołaniu i nie zawiera oddalenia żądania dotyczącego wcześniejszego okresu. Nie sprzeciwia się też temu łatwo usuwalna trudność w oznaczeniu zakresu prawomocności materialnej wyroku, skoro wyrok uwzględniający odwołanie co do części żądanych świadczeń stwarza powagę rzeczy osądzonej tylko co do tej części; nie dotyczy

ona dalszej części żądania jednorodnjajowego i niepodzielnego, wnikającego z tej samej podstawy faktycznej lub prawnej. Należy pamiętać, że chociaż powagą rzeczy osądzonej objęta jest tylko treść sentencji, to jednak uzasadnienie wyroku może być pomocne do ustalenia, o jakim żądaniu i w związku z jaką podstawą faktyczną rozstrzygnięto (por. orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 6 lipca 1934 r., C. III. 313/33, Zb.Orz. 1935, poz. 67, z dnia 24 września 1926 r., C. 1247/25, OSP 1927, t. VI, poz. 212, z dnia 17 września 1957 r., 1 CO 20/57, OSPiKA 1958 nr 10, poz. 261, z dnia 25 września 1962 r., I CR 771/61, OSNC 1963 nr 7-8, poz. 116, z dnia 4 października 1963 r., I PR 470/63, OSNPG 1964 nr 7, poz. 46, postanowienia z dnia 27 kwietnia 1999 r., III CKN 77/99, niepubl., z dnia 3 lutego 2010 r., II CSK 1414/09, niepubl. i wyroki z dnia 21 maja 2004 r., V CK 528/03, niepubl., z dnia 13 października 2005 r., I CK 217/05, niepubl., z dnia 29 marca 2006 r., II PK 163/05, OSNP 2007 nr 5-6, poz. 71, z dnia 15 lutego 2007 r., II CSK 452/06, OSNC-ZD 2008, nr A, poz. 20 oraz z dnia 19 października 2010 r., II BU 4/10, OSNP 2012 nr 1-2, poz. 24).

W niniejszej sprawie, w której przedmiotem rozstrzygnięcia Sądu pierwszej instancji było prawo do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, skarżący wnosił w odwołaniu o przyznanie takiej renty od dnia 1 kwietnia 2012 r., a w uzasadnieniu Sąd pierwszej instancji przyjął ustalenie, że prawo to przysługuje mu od dnia 23 września 2013 r. Ma to ten skutek, że choć renta została przyznana za krótszy od żądanego okres, to ze względu na sformułowanie sentencji, roszczenie o rentę zostało rozpoznane w całości, także w części objętej apelacją. W tej sytuacji wyrok Sądu pierwszej instancji zawierał substrat zaskarżenia i nie było potrzeby składania przez ubezpieczonego wniosku o jego uzupełnienie; orzeczenie o przyznaniu renty od określonego dnia zawierało *implicite* rozstrzygnięcie o oddaleniu odwołania co do żądanych świadczeń przeszłych objętych wnioskiem rentowym, i w tym zakresie mogło być zaskarżone (art. 367 § 1 k.p.c.).

Uwzględniając to, Sąd Najwyższy uwzględnił zażalenie, jak w sentencji (art. 394¹ § 3 w związku z art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.).

eb